
Февруарій 15.

1871.

Книжка 10.

За ролята на въспитанието въ обществото на хората и народытъ.

«Назначеніето на челѣка на този свѣтъ
не е щастіето, но усъвършенствованіето.»
(Madame de Staël.)

Излишно щѣше да е да са доказва въ наше време ползата или потребата отъ училища и отъ порядочны училища: слава Богу! то е познато вече и у насъ, какъто отъ богаты, тѣй и отъ сиромасы; както отъ учены, тѣй и отъ неучены доро и отъ безкнижны. За доказателство служи туй, че насъкъждѣ почти въ отечеството са старажтъ, много или малко, за подържането на добропорядочны училища, макаръ едни тѣй други иначе, но се са вижда едно движеніе къмъ напредъка.

Тѣй ученіето и образованіето съставятъ вече въпросъ, който занимава сичкытъ почти классове отъ народа ни — и туй е доста утѣшително за насъ, като са съземамы и ставамы отъ литаргическыя сънъ който ныбше обладалъ крѣпко отъ вѣкове, и познахмы: че «умственното богатство спомага помного отъ сѣко друго за щастіето на тогозъ който го има.» То е първо отъ богатствата подиръ добродѣтеля, и изворъ на сичкытъ други богатства. — За да оцѣнимъ богатството на е-

динъ народъ, казва Жуль-Симонъ, нестига да смѣтамы плодородіето на земята му, честитото положеніе на неговитѣ портове или числото на неговитѣ рудници и пр.; той може да има сичкото туй въ обилность, а самъ да не е нито отвѣтрѣ богатъ, нито отвѣнъ силенъ, *ако е лишенъ отъ хора*. И дѣйствително, възпитаніето прави челѣка *челѣкъ*, а той отъ своя страна прави земята добра земя, като я обработва.

Много са е говорило и писало до сега върху този прѣдметъ и у насъ, но горѣ-долу се отъ една страна, отъ една точка на зрѣніето. Ний съ нашитѣ любочитатели въ *Читалището*, ще са опитамы подъ друга фаза да разгледамы този въпросъ, като са основавамы за туй на исторіята и на самия опытъ.

I.

Нека опрѣдѣлимъ понапрѣдъ туй за което ще говоримъ — за *въспитаніето*; трѣба обаче да го различавамы отъ *ученіето*, защото не е се едно, макаръ въ обыкновенния езикъ тѣзи двѣ думы да са зимать за синонимы.

Най-напрѣдъ много родители има които немислятъ и неискать за чедата си друго освѣнъ *ученіе*, като отдаватъ сжщото знаяеніе и на *въспитаніето*; за тѣхъ е се едно да кажтъ че дѣцата имъ са *учѣтъ* или са *въспитаватъ*. Другы пакъ, като неразумѣватъ съвсѣмъ думата *въспитаніе* и си я посеняватъ съ *отхрана*, отдаватъ матеріално значеніе на възпитаніето и го сливатъ съ отхранването или отгледването което е свойственно и на добытацѣтъ, защото и тѣ хранятъ и пазятъ малкытъ си. Тѣй кой може да отрече истинната, прогласена отъ Педагогиката и освятена отъ опыта: «Тукъ е голѣмата и гибелна погрѣшка която, като унижава дѣлото което учителитѣ сж призованы да извършатъ, измѣня коренно характера и отнема правата цѣль на самото ученіе. Въспитаніето и ученіето сж тѣсно свързаны помежду си като нераздѣлни елементы на една и тѣзи система; но ученіето не е друго освѣнъ клонъ отъ възпитаніето, и клонъ подчиненъ.»

Ученіето дава на челѣка нѣкои полезны знанія и нѣкои таланти въ него разбужда; а възпитаніето усилва

способноститъ, чрезъ които знанията ще са придобыжтъ и талантитъ ще са туржтъ въ дѣйствиѣ.

Ученіето ны научава на нѣкои пѣща; възпитаніето прави ны способни да са ползовамы отъ онуй щото смы научимы.

Ученіето отвара пѣтъ и дава срѣдства за туй или онуй обстоятелство на живота, то ны прави способни да прѣкарамы нѣкое поприще; а възпитаніето дава общи правила, които са приспособяватъ на сичкытъ обстоятелства, на сичкытъ случайны поприща.

Найподиръ, възпитаніето отговоря съвършенно на высокото опредѣленіе на нашата природа, и ны туря въ състояніе да извличамы полза отъ сичкытъ дѣрбы които ни е дало Провидѣніето: то образува първата возрастъ за да направи съществуваніето ни плодородно, производително; то води челѣка въ привременныя животъ тукъ на земята и го приготвя за вѣчныя животъ.

Но ако и да сж разумны ученіето и възпитаніето, тѣ сж пакъ съединены помежду си; затуй трѣба и двѣтъ да си помагатъ взаимно, едното неможе да бжде пѣлно безъ друго.

И дѣйствително, нищо неспомага по добръ за развитіето на ученіето и не го толкозъ заздравѣва колкото доброто възпитаніе: душата която навикне да са удържа отъ влеченіето на лоннытъ страсти, като са води отъ мъдритъ правила на благоправіето, таквази душа получава разны и многостранчивы ученія. Но достойныйтъ учитель трѣба тоже да извлича полза отъ ученіето за възпитаніето изобилно. И право сж казали нѣкои: че ученіето трѣба да бжде *поучително-възпитателно*, сир. че неговитъ методы трѣба да клонѣжтъ повече къмъ усъвършенствованіето на разума и сърцето, а и прѣдметътъ на възпитаніето не е другый.

Да видимъ сега неговото вляніе и рольта която играе то въ обществото на хората и на народитъ. Тый ный стѣпвамы въ темата си. —

Возпитаніето зависи отъ сумма посредницы, че най-много отъ грѣжитъ на родителитъ, отъ страната дѣто смы са родили, отъ нейныя климатъ, отъ формата на тѣзи земя и отъ други още слѣчайны обстоятелства.

Придобыто или нѣ чрезъ тѣзи посредници, възпита- нието причинява между хората още по нравственны раз- личія отъ колкото са намѣрватъ други вѣкашны въ цѣв- та, въ тѣлесното положеніе и въ чъртытъ на лицето имъ. Неговото вліяніе толкозъ е голѣмо, щото почти цѣла бж- дущность на единъ народъ отъ него зависн. Промѣните извора на една рѣка, казва Бернарденъ де Сень-Пиерръ, и вый ще промѣните нейното теченіе; промѣните възпи- танието на единъ народъ, и ще промѣните неговытъ пра- вы и неговата участь.

Въспитанието може да гласне едно цѣло поколѣніе къмъ доброто или къмъ злото, споредъ каквото е то само. То распростира съвременно и прѣдразсждкы и плодородны идеи; често още то създыдава една нравственность про- тивна на природата. Отъ Исторіята ный виждамы че въ нѣкои гражданскы и религіозны борбы или боеве, много пѣти едно сбиване, едно ударяне измѣня на прѣстѣпленія туй което нѣкоя парія гледа за добродѣтель и великъ по- двигъ. Колко мнымы истинны сж са зели въ уваженіе между рѣкытъ и горытъ копто образувать границытъ на единъ народъ, и наопаки!

Едно време Спартацѣтъ, които са славѣтъ за тѣх- ния непобѣдимъ куражъ и за прѣзрѣніето на живота си, не сж задлѣжены на друго, колкото на тѣхното жестоко и грубо възпитаніе; и то имъ спечели славата за юнаш- кото браяне на проходытъ Термопилскы до послѣдната си капка кръвъ.

Ако Римлянетѣ не бѣхж научены още отъ дѣтинство, на тѣжка работа и на войнишкото искусство; ако тѣхны- тѣ законодатели не ги пудяхж на сичкытъ упражненія копто сж способны да развѣютъ естественнытъ имъ силы, като от- блѣсвахж наукитъ копто само въздигать душата, а тѣло- то разлабвать; ако тѣ несѣрѣдоточавахж сичката добро- дѣтель въ куража, — Римъ немаше да стане Господарь и владѣтель из цѣла вселенна. Обществено то възпитаніе въ *слычыл* този градъ, както обыкновенно го наричатъ, има- ше нѣщо толкозъ грубо и диво, щото зрѣлищата, кои- то давахж на народа, бѣхж зрѣлища кървавы, по не- му — твърдѣ любимы и нужны до необходимостъ, за туй често са стичадъ на форма да вика: *Panem et circenses!*

Въ широкитѣ му циркове собирахъ цѣлы чети отъ обржжены хора, гы карахъ да са бѣжатъ и убивать единъ другыго предъ очитѣ на множеството което имъ ржкоплѣщеше до изступленіе. Тѣзи злочесты хорица общо бывахъ робы или бѣдны граждане които продавахъ живота си за нѣколко пенязи. Женитѣ съ дѣцата си и отъ двата пола присягствовахъ на ужаснитѣ тѣзи борбы. А забължително е, че при ударитѣ които си давахъ борцитѣ, и при кръвта която шибаше отъ тѣхъ подъ желѣзото, женитѣ подобно дигахъ радостны вѣсклицанія, каквото и мъжето. . . .

И чудно ли е че като получили таквъзъ едно въспитаніе, Римлянкитѣ придобили и такъвзи характеръ, щото за тѣхъ е было една забавка да дупчатъ съ иглы ржцетѣ на робынитѣ си, когато неможали да извършватъ сѣгата имъ наложена работа? И между тѣзи робыни случвали сж са и дѣщери отъ голѣмы нѣкои фамилии, които были зеты въ робство отъ Римлянетѣ, побѣдители на тѣхното отечество. А единъ народъ, който се доволствоваль и забавляваль съ подобны сцены, чудно ли е да произведе Нероновцы и Калигуловцы? Трѣба ли още да са чудимъ, че у тѣхъ сж са почитали за великы хора като Брута челькъ, който жертвова сыноветѣ си, и другый единъ Брутъ, който забива ножа въ гърдытѣ на своя благодѣтель и отецъ? Жестокостята на Римлянетѣ прѣживѣ тѣхнитѣ воинскы добродѣтели, и много време послѣ като ревността за благосѣстояніето и разврата умекотихъ тѣхнитѣ нравы и ослабихъ куража имъ, гладіаторскытѣ борбы още бѣхъ наслажденія за народа Римскый който се гледаше на тѣхъ като на пасщный хлѣбъ, и слѣдоваше да вика: Panem et circenses! — *Хлѣбъ и цирковы иры!*

Таквози силно вліяніе има въспитаніето върху единъ народъ господствующъ или зависимъ, свободенъ или подчиненъ. То е което го възвышава и сваля, то го подкрѣня при падането му и пакъ то го увлича въ пропасть, отъ която мъжно може да излѣзе, ако съсьемъ не пропадне и са изгуби; съ една рѣчь, въспитаніето рѣшава участьта на народа — и той бива честитъ или злочестъ.

Обаче не е само въспитаніето, но и климатътъ и формата на земята иматъ также голѣмо вліяніе върху характера на перодытѣ; тѣ може бы да сж и най голѣмытѣ у-

чители на възпитанието. — Едно време Перситѣ, побѣдители на една частъ отъ Азія, искахъ да оставятъ своята дива и гориста земя, за да са заселятъ въ нѣкои богаты и плодородны полѣны; но царѣтъ имъ Киръ, който бѣше съ просвѣтенъ умъ челькъ, се възпротиви на тѣхното намѣреніе, отъ което ги и възпрѣ. Той имъ прѣдстави, че горыстыгѣ мѣста, като каратъ хората на жестокъ и мъченъ животъ, прави ги по-въздържны, по-силны, по-сърчени, по-способны да търпѣжтъ трудове и скудость, тогазъ какъ леснотіята която намѣрватъ за храмѣтъ си въ полето, избиліето и рѣскошността разслабятъ, умекотятъ за много време сърцата и самыя народъ тласкатъ въ пегата и разврата. Той ги още и пыталъ ако отъ завоевателенъ народъ, тѣ искатъ да станжтъ племе готово да бѣде завоевано, подчинено. И Перситѣ, убѣдени отъ правѣтъ съвѣты на царя си, останахъ и до днесъ въ горытъ си които никакъ не имъ пречжтъ на щастіето сравнително съ другыгѣ азіатскы народы. Да ли и нашитѣ прѣдѣды, старыгѣ Българе сж знаели тѣзи причины, та, като дошле на балканскыя полвинъ — островъ, негледали да са заселатъ по полето колкото по горыгѣ и по полыгѣ на Стара Планина, които и сега още сж пълны съ тѣхныгѣ колыбы, непристѣпны даже и за пѣтницигѣ!

И наистинж, суровыйгѣ климатъ на сѣверъ и безплодностьта на горыгѣ принудено научватъ хората, които тамъ живѣжтъ, да бѣджтъ въздържны и повече да работжтъ. Но и работата е нужна за челька отъ който земный поясъ и да е; былъ той при самыгѣ полюси или подъ екуатора — работата му става учитель на нравственността и на благоразуміето. Напротивъ лѣнността го умекотява, изнѣжва го и го разврацава. Земя, която е твърдъ плодородна и дава значителны богатства на жителитѣ си безъ трудъ, безъ много работа, таквази земя неотрича дълга бѣдущность на народа. Гледайте напримѣръ тропическыгѣ народы; тѣ намѣрватъ храната си висяща на дръвыгѣ които растжтъ безъ обработване; за да си направятъ една колыбка, стига имъ да откършатъ нѣколко листы отъ банановото дърво. Но направилъ ли сж нѣкога цвѣтуща Имперія или таквази поне държавица която да може да противостои на съсѣдыгѣ имъ? Повечето ги гле-

дамы подчинены на чужды силы, каквото Алжерія на Френцитъ, Индія на Инглезытъ; каквото стана и съ Абиссинія, която прѣди малко (1866—67). Инглезытъ съ едно замахане съборихъ. А какво ще речемъ ный и потомството за успѣхытъ на Прусското оржіе въ сѣщото време у Австрія и сега у сама Франція, Правителството на която до вчера располагаше съ участьта на другытъ народы и отъ двата свѣта! Туй споредъ единъ великъ наблюдатель — че «Европейското племе въ Европа са развали и прѣроди подъ тѣзи климаты, както са е развалило на много мѣста между тропицытъ, особено пакъ въ Америка. Европейцытъ, които съ време населихъ Сѣвѣрна Америка, тамъ основахъ силна република; тогазы какъ Мексика, при златытъ си рудници, при толкозито богатство на земята си, при толкози и таквызи елементы въ нея за благосѣстояніе, — тя е непрестанно изложена на междуособія, плячка на гражданскы борбы, и представя печална картина на една държава безъ сила и выжгы разоряема отъ разбойницы.»

И при тѣзи вѣрны доводы трѣба ли другы за рѣшеніето на въпреса който е тукъ положенъ: Че съ въспитаніето и климатътъ, еще и самытъ видъ на земята много дѣйствувать върху характера на хората и народытъ? Нема сумнѣніе, че климатътъ самъ неосажда на вѣчна слабостъ народытъ, които обитавать една земя природно дарена съ добринны; защото случва са тѣй щото благодѣтелно едно Правителство накарва народытъ си да обичать работата, като имъ вдѣхва любовь къмъ добродѣтеля или като имъ измысля новы потребности, които само съ работа са поерѣщать и надвивать. Ный мимоходомъ щемъ разгледа въпреса и отъ тѣзи страна, като слѣдуваме да испытваме рольта която въспитаніето играй въ обществото; — и ный тукъ не разбирамы подъ *общество* друго, освѣнь туй което на Френскы значи думата *Société*. (1)

II.

Империитъ, на която точка на земния глобусъ и да са въздигать, иматъ своето раждане, своето развитіе и

(1) В. забѣлж. въ «Читалищете» книжка I. Октоврія I стр. 10—11.

своето отпадане — три главни епохи на тѣхното ежществование. Тѣ са излюпватъ, тѣй да кажемъ, подъ влияніето на пѣкси плодородни идеи или на пѣкои честити обстоялства. Обыкновенно тѣ биватъ бѣдни и грубы въ прислѣпването си; сѣтиѣ иде богатството, распростира се ревностъ за благосѣстояніето; малко по малко тѣ са отцѣпватъ огъ старата дисциплина; развратътъ обладава сичкытѣ членове на обществото; нѣгата, пресыщаніето, невздържността раеклацатъ и повреждатъ здравіето, разслабятъ хората и тѣломъ и духомъ. Има и друго, че ревността за благосѣстояніе ражда егоизмъ, а егоизмътъ прави народа равнодушенъ за сичко друго, доро и за бѣдущето. Тѣй са забравятъ добродѣтелитѣ които сѣ правил народа да цвѣти; забравятъ са и вѣрованіята праотеческы, и прѣданіята; не са желяжтъ освѣнь развеселенія — и настава вече времето на падането. Тогазъ сичкытѣ народы си приличатъ пѣкакъ; сичкытѣ иматъ единъ образъ, едно лице, и не са различаватъ освѣнь въ періода на тѣхното растене и въ епохата на тѣхното узрѣване. Едно дърво, уголено отъ листъето си, не е ли почти като друго дърво также лишено отъ листъето си? Само въ времето на цвѣтенето и на плодоветѣ си могатъ са различни едно отъ друго.

Челѣшкото общество представя чудно зрѣлище: Поколѣніята са раждатъ и умираатъ, губятъ са, гинятъ въ мрака на вѣчността и на забравянето; — и въ късото течение на времето що имъ дадено да поживѣжтъ, хората са злословжтъ, нападатъ са, тѣпчятъ са и са блѣскатъ единъ-другий за да освожтъ едно мѣстеце подъ небето, или да привлечжтъ върху тѣхъ си вниманіето на подобнытѣ си. Още тѣ са пристрастяватъ на идентѣ които другий вѣкъ, чрезъ естествена пѣкоя реакція, ще отблѣсне далечъ отъ него си.

Сѣка една епоха е дѣщеря на дредиджщата си, и по туй са различаватъ една отъ друга. Посрѣдъ обширното туй море отъ вѣкове, едни мнѣнія послѣдовать други, както и вълмытѣ са слѣдовать одна подиръ друга и са разбиватъ о брѣговетѣ. Но между сичкытѣ тѣзи измѣненія, идентѣ които сѣ образували характера на единъ народъ, тѣзи които сѣ снова на неговитѣ постлювленія, тѣ ето-

нѣтъ недвижими и не са изгубватъ освѣнь съ народа на който сж быле душа и животъ.

Имперіи сж като хората; тѣ носѣтъ съ себе си сѣмето на смъртъта — и туй е едно добро за другитѣ. Единъ народъ, който за своето сжществованіе длѣженствува на едно стеченіе съ идеи и прави, неможе да трае освѣнь ако е твърдъ и постоянь въ своитѣ основни мнѣнія. Само чрезъ раждането на една нова цивилизація която са издига върху развалинитѣ на друга вѣтха, челькъ върви напредъ въ пѣтя на прогресса. Смъртъта на една цивилизація неможе да бжде пагуба за челоувѣството; наопаки, тя е доказателство че новы идеи сж са родили. Дѣ сж народытъ които обитавахъ едно време Нинивія и Вавилонъ? Дѣ сж и оиѣзи които въздигахъ грѣмиды пирамиды? Рѣката нилъ още плодотвори египетската земя съ своитѣ наводненія; слънцето което е грѣло върху развалинитѣ на Оивы не е никакъ поблѣднѣло; обаче отколѣшната цивилизація на тѣзи страна вече несжществува; не са чува вече гласа на нейнытъ жрецы, — и ний сега едвамъ познаваме имената на нѣкои отъ лицата които повелѣвахъ на тѣзи народы.

Ако тѣзи народы сж изгубихъ, и несжществува въ освѣнь въ Исторіятъ, то кой ще желѣи за тѣхъ? Следъ като свѣтнихъ и блѣщѣхъ много време, тѣ най-подиръ угаснахъ. Цивилизаціята на отколѣшнытъ Еллины и Римляне тоже свѣти на реда си, сетиъ стори мѣсто на повата Европейска цивилизація у Талиенцы, у Нѣмцы, у Инглезы, у Френцы, както и у другитѣ европейцы на които са днешъ чудимъ и са мѣчимъ да имъ подражавимы; само Славенското племе нема още своята споха, но и за него ще до редъ. — Времето тѣи върви и заминува, като влече въ теченіето си народноститѣ и като увеличава на сѣкый часъ, на сѣка минута, *благоса* отъ словеснитѣ и естествены науки. Една цивилизація наследова друга, като служи на челоувѣството за стѣпала, по които то са качче, възхожда къмъ познаването на истинната — цѣль на сичкытъ неговы усилія тука долу на земята.

И туй, което са мысли и говори за условіята на успѣха у народытъ, не е токо у новытъ и въ наше време; то е было предметъ на размышленіе и у древнитѣ.

Петъ вѣка и половина прѣди Христа сирѣчь напредъ 2420 години, ний у Китайцѣтъ намѣрвамы единъ философъ на име *Конфуциѣ*, който, като пѣтувалъ единъ день на държавата на *Вей*, былъ предалъ колата си да я кара ученикѣтъ му *Жеу*. Тѣ наедно съ него минувать прѣзь много села и градове, като срѣщали въ пѣтя си мнозина които отивать или са вращать, но сичкытѣ тѣзи хора личели че сѣ сиромасы. «Какъвъ *калалѣкъ*! рекълъ Конфуциѣ, какво голѣмо народонаселѣние въ тѣзи държава! — Да! отговаря ученикѣтъ, твърдѣ голѣмъ *калалѣкъ*; но какво трѣба за да станѣтъ честиты тѣзи бѣдны хорица? — трѣба имъ да са обогатятъ, казва Конфуциѣ. Ами сетнѣ, пыта го пакъ *Жеу*? — Като са обогатятъ, трѣба да са изучѣтъ и образовать.»

Прочее тѣзи двѣ нѣща ако не сѣ, трѣба да бѣдѣтъ предметъ на постоянна грижа на мѣдритѣ Владѣтели. И Фенелонъ самъ потвърдѣва това въ безсмъртныя неговъ «Телемахъ» на сѣка страница.

И дѣйствиелно, ако е народѣтъ е сиромашъ, ако е оскудепъ и лишентъ отъ нужнытѣ за живѣнето си, той испада на буйность и желаніе за промѣненіе на своето щастіе. Като са ползува отъ случай се да печели и нищо да не губи, той става орждіе на безредицы въ рѣцетѣ на първья честолюбецъ който му направи нѣкоя ласкателны обѣщанія, и отъ сѣка страна послѣ избухвать мятежи за едно и за друго. Ако народѣтъ не е просвѣтенъ, ако е лишентъ отъ ученіе и образование, той може да са наслаждава на изобиліе, но съ туй само не бива честитъ, благополучентъ: Неговата душа, като непріима никаква храна ще липѣй, и тогази ще са вдаде на скотскытѣ страсти, на алчностьта, на грабителства, на пороцы отъ сѣкакъвъ видъ, и неще бѣде по малко опасентъ отъ колкото като е бѣдентъ, сиромашъ. А за да са опази народѣтъ отъ туй горестно състояніе, ето условіята що прѣдписва опытьтъ изгѣсо:

Едно, — за да са обогати единъ народъ, неговото Правителство нема нужда да прѣдпріема честиты боеве, отъ които войската може да са завърне пълна съ плѣчка; туй срѣдство за обогатяване повечето е вредително нежелни полезно, защото тѣй народѣтъ са приучва на гра-

бителства, на убійства и на хладнокрвие въ нещастіята на другитѣ. Но трѣба да направи щото да цвѣти земледѣліето, търговіята и индустріята; трѣба да управя финанцитѣ държавны съ една мѣдра економія.

Друго, — За да са изучи и образува единъ неще да му са прѣдаватъ твърдѣ высокы науки, нито сичкитѣ странны езыцы; тѣхното изучване ще бѣде полезно само на пѣкон-другы лица които бы желали да ги освоѣжтъ. Но най много съ необходимытѣ положителны науки и пѣкой по-общъ отъ страннитѣ езыцы, народътъ трѣба да изучи своя матерепъ езыкъ и да знай още кои сѣ длѣжностятѣ на челька, къмъ Бога, къмъ него самага и къмъ ближнія си.

И тѣй възпитаніето не е друго освенъ едно искусство да са усвършенствува челькѣ. А челькѣ са усвършенствува, като има за първа длѣжностъ да са обхожда като добъръ и честенъ челькѣ; послѣ пакъ да глѣда ползата която ще извлече за себе си отъ своитѣ работы, отъ своя трудъ. Като дѣйствува тѣй, челькѣ придобыва туй сладко спокойствіе на душата, безъ което нема благополучіе на този свѣтъ нито блаженство на онзи. «Колкото повече хората сѣ справедливы, умѣренны и благоправны, казва единъ моралистъ, толкова тѣ сѣ по-пълны съ любовь къмъ своитѣ ближни, и гледатъ да бѣдѣтъ благопріятны, полезны единъ другому. И какъ едно общество отъ хора добродѣтелны неще бѣде честито? Наopakъ, развратенитѣ и самолюбивитѣ бѣдѣтъ са отъ желанія и завистъ; пакъ имъ са струва, че злощастіето на другитѣ ги въздига: — и какъ едно общество отъ лошава хора не ще бѣде злочесто и окаянно?»

Слѣдователно, да си прѣдположемъ да станемъ честиты, или да си прѣдположимъ да бѣдемъ добродѣтелны — то е все едно; обаче и едното и другото чрѣзъ възпитаніето са постига, чрѣзъ възпитаніето и съобрашеніето съ избраннитѣ, съ добритѣ, съ възпитаннитѣ хора: *Съ преподобнымъ преподобенъ бѣдеши, съ мжжеемъ неповиннымъ неповиненъ, съ избраннымъ избранъ бѣдеши, а съ спршизимъ развратитишия.*

Съ благодареніе обнародуваме слѣдующето
 Описаніе на учебныты заведенія въ Ку-
 кушко-полянскѣтъ Епархіѣ въ Македоніѣ.
 Вѣрна на програмѣтъ си да отвара стълповыты
 сего Периодическаго Списанія на всякое прието
 и говоримо отъ народа ни Българско нарѣчіе,
 защото само така мысли че ще може да ся усо-
 вершенствува нашій богатъ но іюще не обрабо-
 танъ языкъ, редакціята бы желала обаче да бы
 нашити учени, които сж вѣщи въ тія драгоценны
 за народнѣтъ яи вообще книжевность нарѣчія,
 предприели да сливать, ако е възможно, като пи-
 шѣтъ, тія разны нарѣчія въ единъ общъ изъ-
 тѣхъ сичкы составенъ языкъ, като въ единъ обра-
 зецъ, така щото народното ни соединеніе, уже спо-
 лучено или поне полусполучено чрезъ самостоя-
 телнѣтъ ни Народнѣ Церквѣ, бы ся постепенно
 извършило и въ писменный ни языкъ, защото язы-
 кътъ всякога е былъ и ще бжде явенъ знакъ не
 само на умственното развитіе, но и на общест-
 венното вообще образование и положеніе одного
 народа. Съ подобенъ начинъ ще исчезнѣтъ поле-
 ка-лека и всякаквы мѣстны честолюбія по таѣ
 часть, безъ да ся повредятъ говоримити разны на-
 рѣчія, които всякаде и всякога си оставатъ като
 отличителна черта на мѣстный духъ. Това за се-
 га, въ кратцѣ, върху тойзи толко важень за на-
 родното ни образование предметъ.

Описаніе на учебныты заведенія въ Кукушко- Полеянскѣтъ Епархіѣ.

Извѣстно је какъ, у кои народы учебныты заведенія
 сж были поизобилны и по добро урѣдены, у нихъ и на-
 прѣдоктъ въ просвѣщеніето је вървѣлъ всѣкога съ по

широки чекоры (рачкоры); а напротивъ, къдѣ що былы поскудны и прѣнебрегнжты, тамо и напрѣдкътъ ѳе вървѣлъ мощнѣ мудро, за да не рѣчж, несжществуваъ никакъ.

Нашій народъ, за да напрѣднетъ съгласно съ днешнитѣ врѣмена, едно отъ най необходимытѣ условія, кои що иматъ да извършитъ ѳе, да умножитъ учебнытѣ си заведения, и колко ѳе възможно да ги устройтъ по добрѣ.

Нѣ, имало ли ѳе у насъ до скоро зеведенія таквы, кои да можтъ да ся нарѣчжтъ учебны? Отговорътъ, ако и горчивъ, нѣ всѣкому ѳе извѣстенъ — «ако и да ѳе имало овдѣ-ондѣ низъ отечеството ни по нѣкое училище, нѣ таквытѣ училища никакъ незаслужѣлы сладкото имя «учебны заведения.» А пакъ по нашивѣ стръны какъ ѳе было, неспитай, всѣкой го знаеть. Причинитѣ на това плачевно до сега състояніе наше такожде сж явны, та за това и излишни ги читаж да ги повторвамъ.

А отъ малу врѣме на вамо, благодареніе на Ученолюбивото Ц. Правительство, и нашій народъ подѣ сѣнкжтж на Августѣйшиятъ ни Господаръ, Султанъ А. Азиза, ся свести и съ голѣмо усердіе и рѣвность ся залови за това неизбѣжно за напрѣдока му средство.

Ето защо отъ нѣколко години на вамо ся слушать по Българіж и до къдѣ живѣетъ Българска душа силно умственно движеніе а още по силно желаніе да ся отворятъ не само училища, нѣ и всѣкакъвъ видъ заведения таквы, кои да можтъ да подпомогнжтъ на ученіето и напрѣдокътъ въ народа ни. Тые сж многото Читалища и немалу разны учебны Дружества мжжскы и женскы, кои на послѣдне врѣме ся основаха въ много градове по отечеството ни, и на върхътъ на кои стожтъ днесъ Цариградското Читалище. То освѣнъ що до сега неуморимо ся ѳе грижило за распространеніето на ученіето низъ народа ни, и нищо непощадило ни трудове ни имотъ, (кого неznamъ да ли го иматъ) за да спомогнемъ на слабытѣ му части, напослѣдкъ чрезъ издашіето на тождеименното му поврѣменно списаніе търгнжло ѳе достомястенъ за народа ни тенецъ (ликъ), съ кого завождатъ народа ни въ попрището на наукжтж и просвѣщеніето.

Списаніето «Читалище» еднж отъ най-главнытѣ си длѣжности ѳе имало описаніето на разнытѣ по отечеството

ни учебни заведения и на състояніето имъ, да ги представитъ прѣдъ очитъ народу си, за да познаеть той (нар.) къдѣ ся нахождатъ сироти другитъ съвременни нему народы въ просвѣщеніето, слѣдователно да разберетъ что трѣбнитъ да са сторитъ, за да не останеть по назадъ отъ нихъ.

Нѣ могли ли бы членовѣтъ на редакціяхътѣ, макаръ и вситѣ членове на Цариградското Читалище да извършатъ това трудно, съврѣменно же много нужно и полезно за народа дѣло безъ помощьта на вѣншитѣ си събратя? несъмнѣнно, не! и толко повике, защо не ѣ въ състояніе да испратитъ нарочито за това людіе. Тая длъжность тѣжитъ не само на едно, или на нѣколко лица, нито ѣ работа за малцина. Ами всѣкой Българинъ, кому бы идѣло отъ рѣкъ помалко, ѣ длъженъ да спомогнеть по нѣщо на това народно предприятіе.

По таѣжъ причинѣ членовѣтъ на Цариградското Читалище още въ началото на учрежденіето Периодическото Списание поканиха, мыслижъ, вѣншитѣ ни Читалища и ученытѣ. На това поканваніе и азъ быдещемъ единъ отъ званытѣ, ако не отъ избранытѣ, отзивамъ ся прѣдставящемъ слѣдующето нѣкакво описаніе на учебнытѣ заведения, ако могатъ да ся нарѣчятъ таквы, колко сж и каквы ся нахождажтъ въ Кукушкьтѣ Епархіяхъ, коѣж ке ѣж раздѣлимъ на каймакамлъци, а послѣ на казы за улѣсненіе на прѣдмѣта ни.

Рѣченава Епархія, коя собствено ся наричатъ Полеянинска, състоитъ отъ два каймакамлъка: Кукушкый и Полеянинскый, съдржяющы първыйтъ три казы или нахыи: а) Авретхисарскъ или сящъ Кукушкъ съ главенъ градъ нѣкогашъ Женско, а сега Кукушъ; б) Горне-Авретхисарскъ или Гевгелійскъ, съ главно мѣсто Гевгелижъ; и в) Карадачкъ съ главны села Стемницъ и Раяново; а вторыйтъ единъ самъ и таѣжъ съвсѣмъ малъ, имѣющъ едва 19—20 селца малечкы Христіянскы все Българскы, освѣнъ Турскытѣ, съ главенъ градъ Полеянино или Дойранъ, и той малъ градецъ съ 3—400 домове Христіянскы и толко Турскы, столицъ на Епархіяхътѣ.

1. Кукушкыйтъ каймакамлъкъ, кой държитъ $\frac{7}{8}$ почти отъ Епархіяхътѣ, описалме го нѣкакъ и лѣтоска въ «Македоніяхъ», нѣ овде пакъ ке го повториме оставящемъ на

стрънж все друго, а ограничвеещемъ ся само въ описаніето на училищата и ученицитѣ. Прѣдъ да изложиме обаче числото и качеството на училищата въ описуемѣтъ Епархіѣ, трѣбитъ да си исповѣдаме оти освѣтъ пѣкаквы училища, що ся нахождажтъ низъ неѣж, и то, каквы, не питай, друго никакво учебно заведеніе ни дружество мжжско или женско не съществувать; едно само скѣроосновано, и така да рѣчѣж, цѣцайчо още, Читалище въ Кукушь, за кое, какъ и за училищата Кукушки, кои можтъ да ся нарѣчѣжтъ белькы училища, быдеещемъ що годѣ урѣдены, ке поговориме на крайтъ на статистикѣтъ пѣщичко повеке за да изложиме основаніето и състояніето имъ.

Прочее училища съществуватъ

- а) Въ Кукушь 3 съ 3—400 ученици.
 1. » взаимно 1 » 250 »
 2. » главно 1 » 50 » раздѣл. на 3 кл.
 3. » дѣвическо 1 » 50—100 ученички.

Въ овѣя 3 училища учятъ пѣтмина учители; въ главното двоица, въ взаимното такожде двоица, а въ дѣвичинското по настоящему единъ старъ учитель по причинъ на доходнѣ скудость, вситѣ подъ управленіето на едного. Уроцитѣ ке ся опишѣжтъ на крайтъ. На тѣя учители ся плащатъ годишне около 20,000 гр. едному 8, другому 4, 5, третиему 2, 5 четвъртому 1, 5 и единъ работатъ безплатежно, быдеещемъ ученикъ по пѣрвъ въ главното училище съврѣменно и помощникъ въ същето.

б) *Въ Аветхысарскѣтъ каазж.*

- Въ Крецово 1. съ 30—40 ученици (на Грѣцкы).
 » Драгомирци 1. » 30—40 » (смѣшяно).
 Сега иматъ и въ Янен. » 30—40 » (смѣшяно).

Освѣтъ реченывѣ, въ овѣж каазж, коѣже по малечката и понезначителна отъ Кукушкытѣ, иматъ много още селца, кои понѣкогашъ обдържѣватъ пѣкаквъ учитель, или по добръ да рѣчѣж, пѣвецъ за цѣрквыты си, кого наричѣмы «Грамматикъ», таквитѣ граматичи имъ послужѣватъ и за учители, учящи 10—20—30 дѣца въ тремоветѣ цѣрквыны. Нѣ таквитѣ села гы замѣчѣвамъ, како н. п. Аджидаръ, Алиоджидаръ, Гавалинцы, вретъ Хысаръ или Жен-

ско, (старыйтъ главный градъ въ това окружіе), Апостоларъ и други.

На сѣщѣтъ каажь могъть да ся отнесъть и нѣколко еще села на юго-западъ отъ нежъ лѣжящы и Камбарбачкы нарѣчяны, зависящы же гражданскы направо подъ Солунъ, како близны до него, а църковно принадлѣжящы на описуемѣтъ Епархіѣ. Между ними позаблѣжително не Бугаріевъ, мало село, нѣ ознаменовано по новооснованѣтъ въ него обитель и училище съ 20—30 ученици; и Коританъ съ училище такожде у кое ся учятъ 20—30 уч.

в). Въ Горне Авретхысарскѣтъ или Гевчелійскѣтъ, раздѣленъ чрезъ р. Вардаръ на двѣ, и

Перво въ отпадѣ Вардарскытъ села.

1.	Въ Гръчище	иматъ училище съ	20—30	учен (на гръц.)
2.	» Дявато	»	20—30	» (на Бълг.)
3.	» Богданци	»	100—120	» (смѣшяно.)
4.	» Стояково	»	60—80	» (на Бълг.)
5.	» Богородицѣ	»	25—30	» (на Гръц.)
6.	» Мачюково	»	80—100	» (смѣшяно.)
7.	» Смоль	»	15—20	» (на Гръц.)
8.	» Баялци	»	25—30	» (смѣшяно.)
9.	» Ореовицѣ	»	25—30	» (Гръцки.)

всичко — — 370—470 ученици

Второ въ отонждѣ Вардарскытъ.

1.	Въ Серменилъ	иматъ учил. съ	30—40	уч. (смѣшяно.)
2.	» Лубница (Влашко село)	уч.	80—100	» (на Гръцки.)
3.	» Смоквицѣ	»	40—50	» (Гръцкы.)
4.	» Гевчеліѣ	»	80—100	» (Гръцкы.)
5.	» Негорци	»	30—40	»
6.	» Сеово	»	30—40	» (Българск.)
7.	» Шлюпенци	»	20—30	» (Гръцкы.)
8.	» Муини	»	30—30	»
9.	» Древано	»	20—30	»

всичко — — 350—460 ученици.

10. И въ Мързенци ся зидать сега училище ново.

Отъ горѣописанытъ села послѣднытъ, сирѣчь отонждѣ Вардарскытъ, ако и да зависять гражданскы отъ Кукуш-

бѣйтѣ каймакамлъкъ, църковно обаче принадлежатъ на другы епархіи, именно първытъ двѣ, Серменинъ и Лубница, на мъгленскъжъ, или Катраничкъжъ, а послѣднитѣ осемъ на Водинскъжъ.

И въ еднитѣ и въ другытъ, како що ся глѣдаты, не ся ю вѣвѣлъ еще харно Българскыйтъ майчинъ ни языкъ по причины всѣкому явны. Отъ нѣколко врѣме^{са} обаче искрици благотворны почнаху овдѣ-ондѣ да блещаты и по тамошнитѣ села. При това добры надѣжди ся хранятъ да ся въведени по всѣкъжъды.

Въ Карадачкытъ казж училища съществувать.

1.	Въ Тодораки съ	30 — 40	ученици	
2.	» Мутово	» 20 — 30	»	въ вситѣ Карадачкы училища ся учать на Българскы освѣтъ Гръмадиж.
3.	» Мурарци	» 20 — 30	»	
4.	» Алексѡво	» 20 — 30	»	
5.	» Муждереки	» 15 — 20	»	
6.	» Планиницъ	» 20 — 30	»	
7.	» Гръмадиж	» 20 — 25	»	
8.	» Подораькы ман.	» 20 — 30	»	

вситѣ уч. 165 — 235 ученици.

Въ училищата на овжъж казж освѣтъ Гръмадиж Българскыйтъ языкъ ся вѣвѣли напълно почти, и то, порано, попричинъ оти селата ѣ сж поблизу до Кукушъ, и населеніето имъ поблагоразумно, та слѣдитѣ по доброто на другытъ си брата, а не како горделивытъ, . . . що си стоять еще на «горнѣжъ!»

Б) Въ Полянинскыйтъ каймакамлъкъ, за кого рѣкох-ме оти ю малечкъ, състоящъ само отъ еднж малечкж казичкж и то повечето отъ Турци насѣленж, и градецътъ Полянино или Дойранъ, училища имать мощнѣ малу, — едно само въ казъжъ му въ село Паторозъ съ 15—20 ученици учащы ся смѣшано, и 3 уч. въ градътъ едно взаимно съ 80—100 ученици на Гръкы и едно главно, нарѣчено Елинско съ 20—30 ученици, и сега наскоро новоотвореното Българско училище основно, въ кое стърчяха повикето ученици отъ другытъ училища.

Уроцитѣ въ Полянинскытъ училища сж обыкновенны-

ты въ подобны Гръцкы, а въ Българското, сега за сага како основно, разбиратъ ся, чтеніе само, пишене и числитеница. Ами по селскытъ училища уроцитъ какви сж? спорѣдъ нарѣдбѣтъ и уроцитъ имъ. — По цѣлѣтъ описанѣ Епархіѣ навѣрвамъ да иматъ училище нарѣдено шо-годѣ. Негдѣ-годѣ почнѣли да ся урѣждатъ малу нѣщо, уроцитъ имъ сж прочее — чтеніе нѣкакво и криволюбво пишеніе, а въ поурѣднытъ ужъ и числителны дѣйствія.

Въ Полянино на учители ся плащатъ около 10,000 — 12,000 гр. годишне, именно Елинскому 6 хыл. и на другытъ по 2 — 3 хыл. А заплатытъ на всѣтъ селскы учители захващатъ отъ 1000 гр. и ся вѣскачватъ дори до 3000 гр. на годиш, спорѣдъ величинѣтъ на селото и ученлюбивытъ човства на селянытъ.

И така Полянокукушката Епархіѣ иматъ.

<i>Въ К/шкый каймакамлѣкъ училище</i>		<i>сз ученици</i>
а) Въ сжщый Кукушъ	3	300— 400
б) Въ кааз. Авреухысар. рѣдовны	3	90— 120
в) Въ Гевгелиск. отовадѣ Вардаръ	9	370— 470
отъ онѣдѣ Вардаръ	10	350— 460
г) Въ Карадачкѣтъ каазѣ	8	165— 235
въ Кук. Каймакамлѣкъ училища	33 у/ци	1275—1685

<i>Въ Полянскыйтъ каймакамлѣкъ.</i>		
а) Въ сжще Полянино	3	100— 130
б) Въ каазѣтъ му	1	15— 20
Въ Полян. — каймакамлѣкъ учил.	4 у/ци	115— 150
въ всѣтъ Епархіѣ училища	37 уч.	1390—1835

Освѣнъ описанытъ училища и ученици, можетъ по селата да иматъ и понегдѣ още нѣкакво училище съ нѣкои ученици, нѣ како шо рѣкохме въ Авретхысарскѣтъ каазѣ, таквытъ училища и ученици, како перѣдовны и непостояны, ты прѣмѣлчавамъ, опишвещемъ само постояннытъ.

(Ке слѣдить)

К. А. П. Шляккаревъ.

Кукушъ 30 Декемврій 1870.

СЛАВОПОЙКА

НАГЛАСИЛЪ

Дим. Я. Бисеровъ.

Помогни ми Музо мила
 Слабогласенъ да дамъ выкъ
 Що природа не е силъ
 Даровала ясенъ кликъ;
 Да подвикиж като нивга
 На народа си за честь:
 Вьчна слава и довѣка,
 Нек' ся дыга до небесъ. —
 Отъ высокъ горъ Славскъ
 Чуйте, братя, священъ гласъ,
 Който свръзва съ любовь братскъ
 Народа ни, сичкы насъ. —
 Българиъ човай, брани,
 — Родниѣтъ си до гробъ;
 Братскъ любовь призна, храни,
 Това пази наша родъ. —
 Нека брани всякой свое
 Родно име като съ гръмъ,
 Нъ на сичкы ввретъ Българи
 България да е домъ.
 У раздѣлж нѣма щастье,
 Съ отчужданье пада родъ; —
 Тамъ, 'дѣ съжтъ свадио сѣме,
 Отровный ся ражда плодъ. —
 Тръсть ся клати на сѣмъ, на тамъ,
 Нъ е стебло твърдо намъ:
 Да исврлимъ все — народно,
 Оста-ще ни празенъ храмъ. —
 Кой-ще тѣзи нашиѣ хвалъ,
 Що отдава сичкий свѣтъ,
 Да парече съ важность малъ,
 Кат' ни цвѣти бащинъ цвѣтъ.
 Нек' обикнемъ братскъ слогъ,
 Братскы да ся любимъ вси;

Сдружний поклонъ вышнемъ Богу
 До земіж да струвамы.
 А слава намъ, майка мила,
 Основа-ще тврдыи стлбъ,
 Кого неше свѣтскат' сила
 Да поклати съ сичкый — грбъ.
 Ни мирската вѣчна вражда,
 Ни врѣменный остъръ збъ.
 Ще повредѣтъ като съ рждѣж
 Този славскый тврдыи стлбъ.
 Вразити ни ще с' прозвѣжтъ,
 Нъ шо имъ е празенъ трудъ;
 Българити ще попѣвѣжтъ,
 До'дѣ иматъ братскый грбъ.
 Душица, 1 10/врий 1870.

Описание на Мнастирскыи Книгохранилници въ Аѳонскыи
 Горѣ прѣведено отъ Анлійскыйтъ на Гръцкыи языкъ, и побла-
 грено отъ Стефана Захаріева, Татаръ Пазарджачалина въ 1870 л.

МЪНАСТИРЪТЪ КАРАКАЛЪ.

Той не е голѣмъ като Велика Лавра, нъ прилича на
 Дрѣвнѣ Готическѣ крѣпость, има весело положеніе на
 высокъ рѣтъ отъ гдѣто ся глѣда синцето море, и далечъ
 высокѣтъ скалѣ на Самотраки, и въ дълбоко растояніе ся
 представлява очарователната картина на Тракійските голѣ-
 ми пѣнины! азъ испратихъ напредъ слугата си като пос-
 ланикъ да покаже на калугерите патривикыйтъ ферманъ, и
 да имъ обади, че най-ближнийтъ сродникъ на френските
 царіе чака на Мнастирските врата, игуменътъ дотърча та
 ма посрѣщна, и като направихми единъ другому много
 турски темене, и безбройни поздравленія, азъ Анлійски,
 той грѣцки, най послѣ слѣзнахъ отъ мулето и влѣзнахми
 въ мнастирътъ послѣдувани отъ една толпѣ брадаты мо-
 наси конто бѣхъ излѣзали да видатъ царскыйтъ сродникъ.

Мнастирътъ Каракалъ былъ съграденъ отъ Молдав-
 скыйтъ Господаръ Господаръ Князь Петъръ, който далъ
 голѣмо количество сребро на Претоспатаринътъ си, и го

пратилъ въ Святъ Горъ да съгради рѣченній мѣнастирь, нъ тоѣ съ малко разности съградилъ край брѣгътъ на морето единъ простъ кулъ съ черковкж, и останалото сребро скрилъ за себе си. Нъ като ся върналъ въ Дворѣтъ, Князѣтъ открилъ кражбѣтъ му и заповѣдалъ да го убѣждѣтъ. Но протоспатаринѣтъ съ посрѣдничества и много молби сполучилъ опрощеніе, съ условіе мѣнастирьтъ да съгради съ свое иждивеніе. Гдѣто пріелъ и монашескій чинъ, и послѣ той убѣдилъ и Князѣтъ да стане монахъ, и така ся наимѣнувае и двамината Пахоміевцы, и пощо умрѣли посветилися. Тѣжъ исторійкж, и други подобны, ми приказваше добрійтъ игумень, който имаше лошавійтъ обычай да избираж всякогашъ за приказваніето мѣсто изложено на Сѣвернійтъ вѣтъръ, като подъ голѣмѣтъ стѣлба, и подъ нѣкои сводъ, или на връхѣтъ на кулатж, и съ това правеше да ослабѣтѣва любопытството ми, и нищо не говорѣше игуменьтъ, безъ да ся обърне да види що мыслѣше и отецъ Іосифъ, на коумто прѣдъ дълбокоуміето и прѣмъдростѣтъ волно прѣвиваше вратъ! тѣ мя введохъ и въ черквѣтъ имъ, зданіе голѣмо, и украсено съ святи образы, показахъ ми два кръста златны до осѣмъ прѣста високи и украсени съ драгоцѣнни камѣни, най паче, единійтъ подаренъ отъ Императорѣтъ Иванъ, или Иваница, бѣше много любопитенъ памятникъ на дрѣвното Златарство. Книжарницата тъмна стая при входѣтъ Мѣнастирски, бѣше отъ незапѣмтено врѣмя заключена съ закованъ ключъ, нъ игуменьтъ ся непосвени да спопи ключѣтъ и да ѣж отвори; тамо намѣрихъ хвърмени долу, и на потрошените цолици до 300—400 тома напечатани, и нѣкои стотина рѣкописани, отъ които тридесѣтъ-тихъ бѣхъ на пергаменъ, а другите на книга. Азъ ся наведохъ та зимахъ отъ долу напрашено едно листе олъ Матеевото Евангеліе написано съ полупрѣстни четвероуголни слова, нъ томѣтъ отъ който бѣше паднало листото никакъ не ся намѣри. И понеже въ Велика Лавра несполучихъ да зема отъ рѣкописите; страхувахъ ся да не станува същото и по другите мѣнастире, и дерзнахъ да поискамъ само това листо да ми дадатъ като не врѣдеше тѣмъ за нищо. Нъ игуменьтъ мя попита, «та що ще го правишь?» и слугата ми отговори, трѣбвж ни, че като ни ся дали гърне-

та съ сладко отъ другите мѣнастире да ги покрѣемъ по-ноже ся кожени листоветы имъ. И игуменътъ каза, Благословене! Че незимашъ ли повике я? и като изрѣче това, безъ много церемонии истрѣгна ножътъ изъ поясътъ си, и прѣди да сварж да го всѣпрѣж, грабна единъ томъ и отрѣза единъ частъ отъ листѣето колко единъ прѣстъ дѣбела съ откровеніето, което бѣше въ кражътъ на рѣкописътъ, и рѣдко съмъ видѣлъ въ грѣцките рѣкописы да има откровеніето при Апостолските дѣянія, тожъ рѣкописъ бѣше отъ девѣтото столѣтіе, и това ужасно Святотатство, достойно бѣше за смъртно наказаніе; нѣ таланството на игуменътъ го спаси! Азъ зимахъ откровеніето и като го скрыхъ въ пазвѣтъ си, попитахъ игуменътъ, да ли неще ми продаде нѣкой отъ тѣя рѣкописы, като толко малко ги уважаваше; съ благодареніе, да Ви продамъ колко обичае; отговоръ Игуменътъ, понеже не ми ся полезни за нищо, пакъ и мѣнастирътъ иска да ся поправа та има мѣнужа за пари, за това драговолно бѣхъ ги направилъ всичкити на пари. Като глѣдахъ игуменътъ толкова спиходителенъ и готовъ да продаде съкровището на тѣмнѣтъ стажъ, съгласихми ся, по настоящему да не зема нищо, нѣ пощо обиколаж и другите Мѣнастире, тогавъ да ся върна въ Каракалъ, и да останж до трѣгнуваніето ми за Цариградъ. При всичко това прѣмногата ми радость не мя направи да забравж да обѣзпечж придобѣеното съкровище, което обвихъ внимателно и го положихъ въ дисагите си. А игуменътъ мя снабди съ потрѣбните мулета, съ които за единъ часъ прѣминахми въ мѣнастирътъ Филтей.

Мѣнастирътъ Филотей, бѣлъ съграденъ отъ нѣкои монаси Арсенія, Диолисія и Филотея, за които нищо неможихъ да испитамъ, Мѣнастирътъ е обграденъ както и другите съ високи каменни стени, и нема нищо достозабѣлжително освѣнъ изобразените стени на храмътъ; за тѣжъ причинж, и защото Монасите не мя прѣвхж благорасположено, възсѣднахъ мулета, и подиръ единъ часъ весело пътуваніе стигнахми въ М. Иверъ.

МѢНАСТИРЪТЪ ИВЕРЪ

Тожъ мѣнастиръ е много по голѣмъ отъ Велика Давра, който може ся каза укрѣпенъ градецъ, и малко нѣ-

що е далечъ отъ морето, неговите четиры кулы ся възвисявтъ надъ высокыты стени, и всичкото здание има четвероугълень видъ, всякъ отъ четиртъхъ страни съдръжава келыи (стаи) за повѣче отъ 200 монаси, нъ мысляхъ че никогашъ не сж живѣяли въ всичкыты му келыи повѣче отъ 100 души. Той былъ основанъ отъ Царица Теофанія, или Тодора съпругатъ на Императорътъ Романъ сынъ на Лъвъ премъдрій между 919—922 лѣто. И подиръ разореніето му обновенъ отъ Грузински, пли Иверски Князь, и послѣ распространенъ отъ сынъ му, които и прѣлъ Монашескійтъ чинъ въ него. Храмътъ е довольно голѣмъ и стои въ срѣдъ голѣмійтъ дворъ както и обикновенно въ Свята Гора и е посвятенъ на Богородичното успѣние, има петъ кубетъ, много стѣлинове красни, и стенописанія.

Книжарницата му е най красаата, и най богатата отъ колкото ся намиритъ въ Свята Гора, стаята е украсена съ стѣклени претвори: дулапе: искамъ да вървамъ че прѣди сто години, нѣкой игумень, или книжарникъ, който е обычалъ чтеніето украсилъ е и нарѣдилъ така книжарницатъ. И въ награда на набожните му старанія останали ся книгите така увардени и въ добро състояніа, понеже отъ тогава никой не е помислилъ да ги побута, види ся монасите сж ся задоволявали, само да ги глѣдатъ отъ вѣнъ, прѣзъ зеленикавите дрѣвни стѣкла. Прочее дозволими ся да поседж въ Археологическо съкровище, и спокойно да извърша издирваніятъ си. Азъ ся незабавихъ да свѣржа сношенія и съ словѣснѣтъ часть на общежителството, сирѣчь спрѣятелнхъ ся съ единъ старъ Монахъ, мъжъ достоенъ, който дрѣжеше и книжарницатъ, той бѣше и секретаринъ и писаръ на Святѣйшіитъ Игумень старецъ привѣтливъ къмъ всичкыты, нъ той прѣдпочиташе всякога да варди миндерятъ и лулатъ, нежели да ся мѣши въ мѣнастирските работи, и така Г. писарътъ бѣше настояникътъ на всичко: т. е. на голѣмите делви (кюпове) съ виното, и дървеното масло, на житниците, и на съкровищницатъ; съ една рѣчь той бѣше управителтъ на това богато общежителство.

Нѣкои отъ младите монаси съ скромни образы, и дебели вратове, влизяхъ отъ время на врѣмя при мене, и

щомъ свършвахъ пригледваніето на нѣкои рѣкописъ, тѣ го зимахъ отъ рѣцеты ми и вторачени на старійтъ пергаментъ, питахъ мя защо ся взирамъ толкова въ тѣя завърлени книги? Нъ тѣ ся боѣхъ отъ писарьтъ и показвахъ едно страхопочитаніе къмъ него и го считахъ за чудовище на мъдростьтъ и ученіето. Нѣкои отъ тяхъ съ нисѣкъ гласъ мя испитахъ, отъ кѣдѣ дохождамъ? имали и на други мѣста като тяхъ чловѣцы? колко ми ся годините? имамъ ли родители? и пр. и пр. нъ щомъ видѣхъ писарьтъ отдалѣчавахъ ся, и азъ ся вдлъбочавахъ въ издирваніето на рѣкописите съ крѣглестите и дебѣли слова (initiales) отъ непознати класически списатели! но не намѣрихъ никое грѣцко класическо списаніе освѣнъ единъ Софоклей на книга въ осмакъ. Имаше и единъ псалтирь на пергаментъ на Коптійскій языкъ съ Арабски прѣводъ, страннѣ книжъ въ Атонскѣта горѣ! тая книжарница съдрѣжаваше 5000 тома напечатани, и 2000 тома рѣкописы всичките съ вѣроисповѣденъ матеріалъ. Азъ бѣхъ пригледаль повече отъ 1000 рѣкописы на пергаментъ между които бѣхъ до стотина томове на Грузискій языкъ, тѣ имахъ голѣминѣ до осемнадесѣтъ четвероногълни прѣсти, и нѣтъ деоелинѣ, нъ като незнамъ Грузискійтъ языкъ немогъ да кажъ що съдрѣжавахъ нъ вѣрвамъ да ся написани отъ дрѣвните черковни списатели. А, между грѣцките рѣкописи изискватъ особно забѣлѣжаніе: 1-во едно голѣмо Евангеліе на цѣло листо наисано съ полукрѣгли дебѣли слова, високо осемнадесѣтъ прѣсти, и дебѣло три прѣсти, покрито съ червено кадифе, и украсено съ изображенія голѣми колко листоветы, и другы ситни шарки отъ писменно художество. Тоя великолѣпенъ томъ е добръ уварденъ, и видн ся да е написанъ въ девѣтото столѣтіе. 2-ро единъ по старѣ прѣписъ на четиряхъ Евангелія съ образите на Евангелистите много искусно изработени, написанъ съ много дебѣли крѣгли слова на два стѣлпѣ, щото всяки стѣлпъ едва съдрѣжаваше 2—3 думи, голѣмъ десѣтъ четвероногълни прѣсти. Краснописанійтъ този томъ прилпча на онзи който ся намирѣ въ западна Европа, и ся съхранява въ Велдейскѣтъ книгохранителницѣ испрѣписъ на Ап. посланія. Такива книги ся рѣдки по свѣтътъ. 3-то единъ други рѣкописъ на Евангеліятъ отъ девѣтото столѣтіе съ 50 изо-

браженія отъ които повѣчето бѣхъ развалени. 4-то два рѣкописи на Новійтъ Завѣтъ и Откровеніето, и 5-то единъ много красенъ рѣкописъ съ Давидовите пѣсны отъ единадесѣтото столѣтіе. Другите рѣкописи на книгъ бѣхъ отъ разни врѣмена отъ 13—18-ый вѣкъ, повѣчето написани на хубава коприняна книга отъ които по старите ми ся видѣхъ като Славянски; тѣ шехъ да ся многоцѣнни, ако не бѣхъ при тяхъ грѣцките рѣкописи на чистъ пергаментъ свѣтло изработенъ, и ако познавахъ съдържаніето имъ. Напрасно употребихъ всичкото си витійство, и майсторія да убѣдѣ простолукавите монаси, да ми продадѣтъ нѣкои отъ тия рѣкописи, но не бы никакъ възможно да ся склонятъ. Само добрійтъ ми пріятель писарѣтъ мя съжали, и за развлѣченіето на пѣтуваніето ми, исторіята на мѣнастирътъ ми подари отъ основаніето му до днесъ, написанъ съ собственпѣтъ му рѣка по ново-грѣцкійтъ языкъ, и по слогу истинно-първобытенъ. Отъ тамо прѣминахми въ Ставроникита.

МЪНАСТИРЪ СТАВРОНИКИТА.

Тоя мѣнастиръ е по малкъ отъ Иверъ, и основанъ на врѣхътъ на една скала надъ морето, казахъ ми, че на сѣщото това мѣсто въ 1522 лѣто ся намѣрила чудотворта икона на Св. Никола, гдѣто плувала върху водата, и по тѣхъ причинъ Иерусалимскійтъ Патрикъ Іеремія съградилъ тамо новъ мѣнастиръ, и го посветилъ на побѣдѣтъ на Честнійтъ Кръсть, това приказвахъ монасите; нѣ по-неже направата на Ставроникита е много по стара, види ся да е направенъ тоя мѣнастиръ отъ Новопокрстениите готи или хуни, на които Владѣтели се искале да подражаватъ Византійските Императоры. А Патрикѣтъ Іеремія само е поправилъ здаіето му. Книжарницѣтъ имъ съдържавѣ повѣче отъ 800 тома, отъ които 200 тома ся рѣкописи на пергаментъ, въ тяхъ намѣрихъ осемъ тома отъ Златоустовитѣ списанія нарѣчени (*Ἡ ἀπατα τοῦ Χριστοῦ*) на цѣль листь, и единъ томъ, сълпѣтъ на съвършенството важенъ рѣкописъ, който съдържаваше прекрасни малки изображенія добръ увардени, и написанъ бѣше въ единадесѣтото столѣтіе. Тоякъ томъ, злоковарните монаси прѣдпочетохъ да задържѣтъ нежели най скѣпо да ми го про-

дадатъ, мъненикиты му искусни изображения бѣхъ едно чудо! Отъ дръвните художества. Азъ дору плачехъ отъ злинижта си като неможахъ съ никоу начинъ да го зема. Пригльдахъ и единъ Псалтирь който плаше съжитите малки изображения нъ бѣхъ развалени, 5—6 прѣписе отъ Евангелія прекрасни, 2 тома, житіето на Святии, и други различни списанія черковни. Имаше и 200 рѣкописи на лжскава книгъ отъ които най любопитенъ бѣше единъ Апостолъ съ голѣми изображения и други искусни рисунки, красиво изработени съ шарени краски. И понеже тя рѣкописы, както и основата мѣнастирска, явно бѣхъ много по-старобитни отъ епохътъ на Патриархъ Іеремія, подтвърдяватъ убѣденіето ми, че Іеремія нѣе основателъ на мѣнастирътъ, нъ преимѣнувателъ само. И отъ тамо пощо плъзяхми единъ часъ стрѣмны скалы стигнахми въ Пантократоръ «Вседържителъ.»

МѢНАСТИРЪ ПАНТОКРАТОРЪ.

Той былъ основанъ отъ цареты Мануилъ, и Алексія Комненови Черквата му е красна, и книжарницата му въ голѣмата другишъ четвероугълна кула, коѣто развалиле турцити въ грѣцкото въстаніе, и на коѣто само остатките видѣхъ, какво съкрушително зрѣніе за фанатикъ като мене който обожава дръвните книги! и отъ любовъ къмъ наукатъ скыта ся на всякъдѣ, като рицарите въ срѣдніи въкъ, не за хубави Дѣвоикы, нъ за да искубнижъ изъ рѣцеты на глупавите и тлѣсти монаси, кожените рѣкописы съ свѣтливаты изображения, кадифени покривки ти съ златни копчета украсени съ алмазы, нъ затворени прѣди въкове въ ужасните тѣмници, за което истинишъ щехъ да полудѣжъ! тука ми отворихъ въ стенътъ една жельзнижъ врата, отъ гдѣто видѣхъ въ долинѣтъ стропъ на кулатъа насипъ отъ горните стропове, и помѣжду насипаніиъ материалъ до 150 стари рѣкописы кожани; нѣкои отъ тяхъ бѣхъ много голѣми и украсени нъ непожтнати отъ монасите които (монаси) ми казвахъ че бѣше невъзможно да приближъ до дървенътъ постелъж, коѣто бѣше изгнижъ отъ дѣждовете и бѣше опасно да ся стѣпи отгоре; тука всякъ вижда какъвъ ловъ (келепиръ) прѣдстоеше за человекъ Археологъ! погльднахъ още веднѣ-

ждѣ на рѣкописите, отъ които два голѣмы тома мя дразне-
хъ, гдѣто неможихъ да ся стѣрпя, дерзнахъ да престѣпнѣ
край стенѣтъ като слушахъ да скърцатъ дѣските подъ
нозѣтими, които оштвахъ една по една дали неще ся
срннѣтъ съ мене наедно, и като несмѣехъ да отидѣ по на
вѣтре поискахъ единъ црѣтъ, и съ него уловихъ и до-
тикахъ до вратата два-три тома, които послѣ разгѣдахъ
и видѣхъ че бѣхъ ся развалиле съвсѣмъ, писмата имъ бѣ-
хъ ся истриле, и листата слѣпени на едно отъ дѣждови-
ти, като керпичъ, и ся ронехъ въ рѣцети ми като мухля-
санъ пексеметъ. Ето слѣдствието на досто-осѣдителното
немареніе калугерско! най много оплакахъ единъ много
старъ рѣкописъ, красно написанъ на два стѣлпа, и не знахъ
още колко такива рѣкописи можеше да има въ оня раз-
валини, може бы, нѣкой и да ся прочетатъ, нѣ можехъ
да извада изъ онѣхъ гробницѣ нито единъ отломкъъ здравъ,
безъ много разноски и маяніе! и така излѣзнахъ ускър-
бенъ изъ култѣ, и ся намѣрихъ въ срѣдъ навжсенъ съ-
боръ отъ брадати и тлѣсти монаси, гдѣто излѣяхъ печал-
тѣта си и негодуваніето си съ една дълга проповѣдъ,
която имъ не направи никакво впечатленіе, или защото тѣ
неразбирахъ италянски, или защото азъ немахъ онова кра-
снорѣчіе на единъ риторъ, само единъ монахъ който мя
бѣше ввѣлъ въ култѣ показваше съжаленіе на мене и кой-
то привлече любовтъ ми. Най послѣ оставихъ онова сом-
нище да идатъ да ся свѣршатъ подиръ обяднѣтъ сънъ, и
като ся опростихъ съ Игументъ, трѣгнахмы чрѣзъ пѣтъ
посѣянъ съ камѣніе, и градини, за близнятъ мѣнастиръ,
гдѣто прѣминахмы край развалините на едно дрѣвно учи-
лище съградено на единъ рѣтъ, което съ двоини велико-
лѣпни сводове (кемери) ся съединяваше съ срѣщнѣтъ го-
рѣ, и тако стигнахме въ манастиръ Ватопедъ (за когото,
както и за другы въ идущій брой.)

Четириты возрасти на животътъ (1)

Человѣцити, които всякога сж ся препирали за всичко, безъ да ся согласятъ въ пищо, не сж ся още сговорили за най добрътъ методж на отхранятъ, какъто не сж ся споразумѣли и за най добрътъ системж на правителството; върху най важныты предметы, свѣтътъ, ако и да е преостарѣлъ, прави юще опыты.

Клѣтити дѣца иматъ, какъто болнити, да ся боятъ отъ множество шарлатаны, които правятъ връзъ тѣхъ опытътъ на системыты си. И въ това, какъто въ всицкыты другы нѣща, голѣмата погрѣшка която ся види да е неотдѣлна отъ челоуѣческото естество, е да обычамы все щото е свѣтливо, да падамы въ крайноститы, да ни е угодно въ преувеличаваніето, и да бѣгамы тажъ умѣреность и тажъ средниж, гдѣто, съвсѣмъ тъмъ, ся намѣрватъ истината, правдата и мъдростьта.

Влѣзте въ тая къщж, ще видите дѣтинството утѣсно, навусено, угнѣтено отъ единъ строгъ наставникъ; гордостъта и самопратието сбичватъ челото му, погледътъ му заплашва, гласътъ му грѣми, ржката му е въоружена съ тояж и съ пржкы; далечъ отъ да мысли какъто Се-некъ «че не трѣба да насилва естество, и че трѣбба да съразмѣря работжтъ, не споредъ силыты, но споредъ слабостътъ на дѣтето,» подобниъ наставникъ пълни младый му мозъкъ съ варварскы рѣчи, товари памятьтъ му съ звуковы които не разбира, духътъ му съ думы, вмѣсто идеи, съ правила и наставленія вмѣсто съ чувства; наказва уморяваніето като лѣнивость, заповѣда мълченіето въ времято на почивкжтъ, стѣсненіето въ забавленіето; наказва като единъ грѣхъ най малкый шумъ и, като ходи противъ цѣльтъ си, дѣйствителенъ туранъ на невинностьтъ, вдалбава въ тажъ младж душиж, съ чърты неизгладимы, ужаса отъ уроцыты, отвращеніето отъ трудътъ, и едниж непобѣдимж наклонность къмъ раскошностьтъ.

Въ тажъ другж къщж управлява една жена; любовьта ѝ, както почти всицкыты любовы, е слѣпа; дѣто ѝ е

(1) Виджъ брой 9-ый.

идолътъ ѝ; подчинена на всичкиты му малкы каприции тя ся бои за него и мысли че борбата е опасность, ходеніето опасность, а трудътъ умореніе, и ученіето досажденіе; самото промъненіе на въздухътъ ѝж заплашва, тя разваля характерътъ му чрезъ спиходителността си, разслабнява тълото му чрезъ многото предопазванія; преди да ся научи да мысли, то рѣшава и сѣди; преди да оя научи да ся подчинява, то заповѣда; това малко и безумено Господарче хока и мѣчи слугиты; пѣстунътъ му, челоуѣкъ съ заплатѣ и треперѣщъ, не смѣе да му противоречи; страхътъ, който му причинява младый клеветникъ, му налага мълчаніе. Хвали работѣпно недостатъцииты който трѣбашетой да поправа, и расподѣля съ стенаніе отпуснатѣж лѣннвость на разгаленото дѣте, на което претърпява глупавото туранство.

Другадъ пакъ като че да влизашъ въ единъ мѣнастиръ, само че нема капа и духовень урядъ; и на таѣж нѣжнѣж возрастъ въ който Богъ не изискува нищо друго отъ челоуѣкътъ, освенъ признателность, въ мѣсто да запознаѣж дѣтето съ Бога на мирътъ и на любовта, заплашватъ го съ посты, досаждатъ му съ проповѣды; съ единъ речъ, правѣтъ го да ся бои отъ това, което трѣбаше да ся научи да обыча и да милува.

Въ това друго мѣсто, на противъ, не го обучаватъ освенъ на хубостѣж; не го занимаватъ освенъ съ наичвашія, то не чете освенъ за забавленіе, работата му е да ся учи да бѣде угодливъ, чинѣтъ му е въ салонѣтъ, училището му е въ театрътъ, балѣтъ е полето на упражненіята му; никогажъ не сѣ ся зели толкосъ грыжы за да ся образувать. Перікли въ краснорѣчіето, Платонъ въ мѣдростѣж, колкото ся зимать за да ся образува той-зи младъ Сударѣтъ (раскошникъ) въ отпуснатѣж лѣннвость и въ тщеславіето.

Тука пакъ, сѣстемата на общѣж стѣрнѣж преобладава исклучително, и какъто Лукургъ наруши закониты на естество, като отне дѣцата отъ родитѣлиты имъ за да ты даде на Държавѣж, нѣколко челоуѣци непреклоними въ мнѣніята си желали бы да лишатъ единъ отецъ отъ най-сладкото право когато може да го упражнява, то есть отъ правото, да образува въ добродѣтельж сѣщество

комуто е далъ рождението, и да разлѣе светлинѣтъ въ душѣтъ на дѣтето което му дълженствува днѣты си.

Други, водими отъ сръднѣвѣковы предрасждоцы и отъ единъ неисцъримж гордость, ся боѣтъ да не бы породата на благородный имъ родъ ся пѣкакъ ся помръчи като ся долѣши до простолудството; частното въспытаніе имъ ся види като самото способно да сохрани въ ученикѣтъ имъ достоинството на родѣтъ му и чистотѣтъ на мнѣніята му; общити училища ся представлявѣтъ на въображеніето имъ и съ всичкыте опасности на либералныты поученія; то може тамъ да чуе опасныты думы, *отечество, свобода, равенство*; уроцити и примѣрътъ могатъ тамъ да го развратѣтъ, като го учатъ че началата просветяватъ, че предрасждоцити заблуждаватъ, че народити иматъ права, а управителити длѣжности; че достоинството чини повече отъ родословіето, и че благородіето, като не прави освенъ да тура челоуѣка на по-явѣ, е едно украшеніе което прави добродѣтель-тѣ по свѣтливѣ, а порокѣтъ по соблазнителецъ.

Воистиннѣ, всичко не ли бы было загубено, ако, по злощастію, въ тѣя училища, които приличатъ на малкы республики, благородный ученикъ слушаше да ся повтѣря о-коло него тая дума на Меоптегнъ, които, съ всѣмъ тѣмъ, бѣше благороденъ, и, ако не сѣ лѣжа, отъ старовременныты благородны; *«Едно младо дѣте, което не жєлає слава-тѣ, което не предпочита наукѣтъ отъ дѣтинскыты забавленія, и за кєто една битва не струва повече отъ единъ балъ, нека то бѣде и князєнь сынъ, това дѣте направєте го млинаръ въ нѣкой добѣръ градъ, защото трѣба да сѣ настанѣватъ дѣцата, не спорєдъ способностити на бацити имъ, но спорєдъ способностити на душѣтъ имъ.»*

Впрочемъ коѣто методѣ и да приѣмнемъ, трѣбѣ всякога да стигнемъ до тѣж точкѣ, то естѣ, че трѣба дѣтето, като расте, да ся научи історіѣтъ, законыты, правилата, нѣравыты, обичаити на свѣтътъ въ който живѣе, за да бы могло послѣ да усѣти, колко е възможно повече, блаженството, а скѣрбь-тѣ най-малко, какъ-то на землѣтъ коя-то го носи, така и въ другото жилище което го чака.

Въспытаніето, кое съставлява характерѣтъ му, образованіето, което освѣтлява умѣтъ му, разньствувагъ спорєдъ разныты положенія въ които ся го турили случаятъ

на рождението и сждбшата. Но въ вситы тѣя положенія има една обща цѣль, която не трѣба да ся забуравя, тѣ е да ся направи *добро и праведно*.

Всяко положеніе на челоѳеческій животъ изисква разпы степени просѳвщенія, но правственностъ-та е еднакво пужна за всичкыты и за всякаде. Сыновити на царьтъ, на землѣделецътъ, на военный челоѳекъ, на трѳговецътъ, на голѳмцыты и на долныты, на богатыты и на сиромаситы, трѣба еднакво да знаѳтъ че, при всичкыты непадѳности на заблужденіето, порокътъ веди къмъ злощастіето, а добродетѳль-та въ блаженството; защото единъ вѳченъ законъ, който сохраниява наредбѳтъ на свѳтътъ, иска щото свѳтовети да не сществуваы, да не вѳрваы, и да не ся съхранияваы освенъ чрезъ единъ взаимнъ привлечателность, а челоѳцити да не могѳтъ да живѳѳтъ наедно, и ся двиѳжати, освенъ, ако ся обычати.

Всички имамы постояннъ наклонность да трѳснѳтъ благосъстояніето, да бѳгамы отъ злощастіето; но, въ удоволствіята, които неправдата и порокътъ ня давати въ щетъ на други, нема истинско блаженство. Челоѳекъ пада въ безредіето, което е печалта и нѳравственната смрътъ, щомъ прави на другыты това, което той не бы желалъ да му правѳтъ другити.

Всякъ порокъ носи съ себе си мѳжѳтъ си, всяка добродетѳль награждѳтъ си; единътъ произвожда умразъ и презреніе, другата, почитаніе и любовь.

И когато добродетѳльта, добрината, мѳдростѳта, не бы были велики длѳжности, тѣя пакъ были бы добры смѳткы, защото злото е нераздѳлимо отъ заблужденіето, както доброто отъ истинѳтъ.

Себелюбецътъ е единъ за окаяваніе лудъ, к ѳто ся лѳже; той ся осамотява, ся лишава отъ подпоркѳ, и ся заблуждава, безъ другаръ, въ лабиринтътъ на животътъ.

Вѳчный учитель на челоѳцыты, **ВРЕМЯТО**, доказва тѳрде добръ тѣя истинны, то жне много скоро мѳжливити удовольствія на едно мгновение, които ся плащати чрезъ едно длѳго злощастіе; но не трѣба да чакамы медленныты му уроцы, на разумътъ ся пада да направи отъ по напредъ работѳтъ си.

Това което прави у насъ щото правоучители да

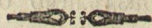
не влагать, много често, освенъ семя безплодно, то е чѣти даватъ истинныты си, като жестоки правила, като лѣдны наставленія, като повелителны длѣжности, въ мѣсто да ги представатъ на младый пѣтешественникъ който върви се напредъ, като самыты средства чрезъ които бы можилъ да намѣри на земьтъ добро легло и добро лице на гостъ, като самьтъ монетъ съ който да може да си купи истинното удоволствіе и истинното блаженство.

Въ това изученіе на челоувѣческото срьдце, както и въ изученіето на наукыты и на книжевностьтъ, не забравай нѣжното естество на дѣтето, което не може да слѣдува голѣмыты ти крачки, освенъ съ малки стѣпчицы и брѣзы, какъто Асканъ слѣдуваше Енея когато той излизаше изъ Троядж.

Развивай, но не хаби сѣжтъ му, не туряй това цвѣтенце въ искусвенно топлище (*serre*), защото нема да ти принесе освенъ плоды недозрѣли и безъ сладость; вървай Конфюція; той ти казва да оставишь на младото цвѣте время за да ся отвори, и да го не направишь да увѣхне веднаждъ за всегда, като трѣсишь да го стопишь безумно въ пазувьтъ си.

Дѣтето учи уроцыты си; ты учи характерътъ му; така ты ще откриешъ въ него семято на всичкыты честны чувства, и ползуйвай ся отъ тѣхъ; Сѣнекъ ти извѣстява праведно, «че добрити сѣвѣти развиватъ тыя благополучны сѣмена, какъто единъ легкъ вѣтрець распространявантъ на еднѣ искрѣ.» (слѣдова).

Превожда отъ Францускы Г-жица *Маріа Ст. Чо.наковъ.*

Трима братя имали по еднѣ кошницѣ яйца: Първий ималъ 50 яйца. Вторый, 30. Третый 10.

Всѣки отъ тѣхъ продалъ яйцата си по сжѣтъ дѣнѣ и всѣки зель и занель сжщото количество пари у дома си.

— Какъ и по колко сж ги продали, та ся зели всѣки сжщото количество парп, когато всѣки не е ималъ сжщото количество яйца.

Пыта читателиты на ЧИТАЛИЩЕТО една ученичница Госпожица.